AF STEVEN ARNFJORD

Hjemløshed i Grønland – og socialpolitiske perspektiver

RESUMÉ

I Grønland oplever vi som i flere lande i Europa, Canada og Nordamerika en stigning i hjemløshed. De sidste fire år har Ilisimatusarfik og Memorial University i Canada arbejdet med at afdække de komplekse sociale problemstillinger, som viser sig i praksis. Gennem en bred metodisk tilgang har vi nærmet os en forståelse af hjemløshed i Grønland. Projektet er begyndt at få lidt politisk opmærksomhed. Hjemløshed fik f.eks. sin egen overskrift i koalitionsaftalen i den grønlandske regering i 2018. Forskningsmæssigt tillader vi os derfor at påstå, at noget i forskningen er rigtigere end noget andet. Det er først og fremmest et handlingsorienteret fokus på politikernes opgave med at formulere sociallovgivning og socialpolitik på det grønlandske område omkring udsatte voksne. Artiklen her er en omskrivning af to foredrag holdt på Aalborg Universitet og Ilisimatusarfik i foråret 2019.

Tak til Per Arnfjord for korrekturlæsning.

Steven Arnfjord, lektor, Institut for Samfund Økonomi og Journalistik – Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) (foto: Ilisimatusarfik).

Hjemløshed i Grønland har længe været en overset social problemstilling, som i dag er blevet meget synlig omkring Nuuk. Hjemløshed viser sig på samme måde som i de fleste lande i de urbane centre, med undtagelse af at vi i Grønland ikke ser *rough sleeping* (folk der sover på gaden)[1]. I Grønland har vi på Ilisimatusarfik forsket i hjemløshed siden 2015 i et tæt samarbejde med Dr. Julia Christensen fra Memorial University i Canada. Fokus har været på en voksende social problemstilling, som nu er markant i flere arktiske storbyer.

I Nuuk så man de første tegn på hjemløshedsproblematikken i 1970'erne. I dag er situationen forværret. Da vi startede forskningsarbejdet, var estimatet, at der var 250 hjemløse i Nuuk og ca. 500 på landsplan. I dag taler man om 350 hjemløse i Nuuk og ca. 850 på landsplan.

1 Arnfjord & Christensen, 2017; Christensen, 2016; Christensen, Arnfjord, Hedwig, & Carraher, 2017; Minich *et al.*, 2011; Tester, 2006

TG-2-2019-2805.indd 71 28/05/2019 09.57

Stigningen i Grønland er ikke unik. Den følger tendenser, som også ses i blandt andet USA og i flere europæiske lande[2]. I en vesteuropæisk sammenslutning af lande følger de den samme monitoreringsmetode kaldet Point In Time (PIT), hvor alt fra bosteder og herberger til gadeplansmedarbejdere udfylder personskemaer med en ambition om at tælle de hjemløse mennesker, som de kommer i berøring med i den samme uge. Det er vanskeligt at finde en præcis metode. PIT indeholder nogle faldgrupper i form af dobbeltælling og udfordringen med gruppens migration – men det er indtil nu den mest anerkendte tilgang. Tællingen viste for Danmarks vedkommende i 2017 en markant stigning i hjemløshed særligt blandt unge. Med relevans for Grønland påviste tællingen, at ud af de ca. 6.600 hjemløse i Danmark så havde ca. 460 mennesker en grønlandsk baggrund[3].

Der er endnu ikke gennemført en PIT i Grønland. De talopgørelser, som findes, er en kommunetælling af borgere uden registreret bopælsattest. Her endte tallet på 878[4]. Kommunerne har ikke fremlagt deres metode, da den er blevet til på baggrund af en departemental ordre i relation til et §37 spørgsmål ved landstingssamlingen i 2017.

Uanset om der er tale om seks-syv eller 800, så er tallet højt. I Nuuk arbejder Kofoeds Skole, Frelsens Hær og en frivillig forening ved navn No INI på hjemløseområdet, og lederne af de tre organisationer vurderer, at der er ca. 350 hjemløse borgere i hovedstaden. Socialretligt har der ikke været den store politiske reaktion på taløvelserne. Der eksisterer ligeledes ingen egentlige formulerede socialpolitiske strategier som følge heraf eller noget gennemgående forebyggende arbejde eller lovarbejde, hvis formål aktivt er at nedbringe antallet af hjemløse.

2 FEANTSA, 2017; The U.S. Department of Housing and Urban Development, 2018

3 Benjaminsen, 2017

4 Petersen, 2017

Kommuneqarfik Sermersooq har meldt ud, at man bygger mange nye boliger – og i Nuuk nærmest vælter vi over byggekraner, stilladser og bulldozere i morgentrafikken. Men intet af byggeriet er øremærket gruppen af hjemløse.

No INI er en frivillig forening i Nuuk, som driver et suppekøkken hver onsdag aften. I foreningen føres der en tallerkentælling – total antal serveringer (TAS) – hvilket har stået på i fem år. TAS giver et mini-eksempel på, hvor mange der kommer og spiser. Størstedelen af de spisende gæster er hjemløse.

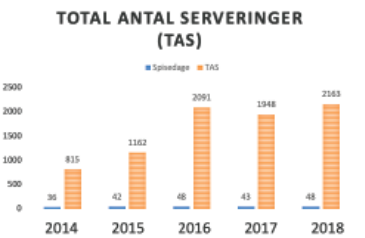

Totale antal serveringer i No INI 2014 - 2018.

I ovenstående diagram er der registreret en fordobling mellem årene 2015 og 2016. Frem mod 2018 har niveauet stabiliseret sig. Den kvantitative opgørelse er suppleret med en række kvalitative observationer, som vidner om en sivning af flere nye ansigter – flere unge og flere familier.

Hvad er forskningen baseret på?

Artiklen her tager afsæt i et længerevarende feltarbejde med ugentlig kontakt til feltet siden 2015. Der er gået fire år, hvor vi har interviewet mennesker berørt af hjemløshed, det politiske niveau og den frivillige sektor – og vi har aktioneret, undervist, debatteret, holdt offentlige foredrag og skrevet om hjemløshedens udvikling i Grønland[5].

5 Arnfjord, 2017b; Christensen et al., 2017

TG-2-2019-2805.indd 72 28/05/2019 09.57

Et af herbergerne i Nuuk indrettet i den tidligere varmestue Kialaarfik, som i dag har en ny adresse (foto: forfatteren).

Hvad er hjemløshed?

Hjemløshed er mere end blot manglen på den fysiske bolig. Tidligere rapporter har inddraget forsøgsvise definitioner på hjemløshed i form af: hjemløse, boligløse og genhusede[6]. Det er begreber, som også anvendes i den europæiske hjemløseforskning, men som kan kritiseres for et ensidigt fokus på det materielle hus eller den fysiske bolig frem for sikre og trygge hjem, hvor man kan opholde sig på ubestemt tid.

Under vores længerevarende feltarbejde, gennem interviews og samtaler med folk i hjemløsemiljøet er det tydeligt, at koncepter som usikkerhed og utryghed også fylder i forståelsen af denne gruppe[7]. Der er tale om en flydende tilstand. I foråret 2019 talte vi med en kvinde, som beskrev en oplevet form for hygge ved at overnatte på kvindeherberget. Hun ærgrede sig over ikke altid at kunne have sine ting stående, men ellers beskrev hun det som rart at være på kvindeherberget. Man kunne forestille sig, at dette ikke vil være en længerevarende, men en måske mere umiddelbar tilfredshed.

Ovenstående har ledt os til en definition, som lyder:

> *Hjemløshed er en situation, hvor man ikke retmæssigt har et sikkert, trygt og fast sted at opholde sig ubestemt.*

Definitionen er ikke bestemmende for det arktiske område, hvor også skjult hjemløshed er en faktor i form af sovesurfing m.v. Definitionen understreger dog koncepter som tryghed og sikkerhed, som begge er ting, man jævnligt hører efterspørges i miljøet i Grønland.

Gruppering af mennesker ramt af hjemløshed

Tidligt i feltarbejdet identificerede vi fire grupperinger af mennesker, som er ramt af hjemløshed:

* Unge op til 35 år
* Kvinder generelt
* Mænd over 35 år – størstedelen har et alkoholmisbrug
* Ældre, som er svære at aldersbestemme, men flere udviser tegn på kognitive brister i form af f.eks. alkoholdemens

Det er en blandet gruppe og derfor også en gruppe, der har behov for en blandet indsats. Selv indenfor den enkelte gruppering er der en enorm variation, men hvis

6 Departementet for Familie og Sundhed, 2008; Hansen & Andersen, 2013

7 Arnfjord & Christensen, 2017

TG-2-2019-2805.indd 73 28/05/2019 09.57

Fuldt hus i suppekøkkenet (foto: forfatteren. Ansigter er slørede).

man blot kunne starte indsatser op baseret på disse grupper, så ville det i det mindste være en begyndelse.

Behovet for en socialpolitik

I Grønland har vi traditionelt aldrig rigtig set en socialpolitik, som henvender sig til

TG-2-2019-2805.indd 74 28/05/2019 09.57

gruppen af myndige voksne, som ikke kan omfattes af pensionssystemet. Vi har politikker omkring misbrugsbehandling og på arbejdsmarkedsområdet. Men det er forsvindende lidt, der har et fokus på gruppen, som reelt står uden for arbejdsmarkedet, uden for Nuuks jobfest og uddannelsestrippet. Ser vi historisk på understøttelsen og fattighjælp, så var især fattighjælp koblet til ideen om dovenskab, manglende vilje og dermed en selvforskyldthed[8]. I den socialpolitiske historie er der kilder på, at det var forbundet med skam at modtage fattighjælp – udover at det fratog modtageren muligheden for at udleve grundlæggende borgerrettigheder. At modtage fattighjælp var noget, der for alt i verden skulle undgås, da det var kraftigt stigmatiserende.

Grønland er både historisk tilbage til FN-deklarationen og jævnligt fra politiske udtalelser at betragte som et velfærdssamfund med et offentligt finansieret universelt system af uddannelse, sundhed og pensioner[9]. Men skal velfærdssamfundet betragtes som målet i sig selv? Eller er det vejen til at kunne genetablere et fodfæste og stå på egne ben? Spørgsmålene leder hen til tankerne bag et moderne velfærdssystem, som bygger på et offentlig foranstaltet netværk af indsatser, der forebygger og understøtter udsatte borgeres empowerment-proces, forstået som at man sætter borgeren i stand til at kunne træffe selvstændige beslutninger om fremtiden. Dette er ikke aktualiteten i Grønland inden for området af socialt udsatte. Når en myndig person står uden for arbejdsmarkedet, ikke har forældremyndighed og har mistet sit hjem, ja så tildeles de lige nu 656 kr. hver 14. dag af Kommuneqarfik Sermersooq. De henvises til kommunens nødherberg i Nuuk mellem klokken 15:00 - 09:00, hvortil der kræves en visitation. Derefter bruges dagene rundt om i byen hos Frelsens Hær, som er et frivilligt tilbud, eller Kofoeds Skole, som har en driftsaftale med kommunen. Der bliver ikke lagt handleplaner for borgerne, og i skrivende stund har ingen endnu fået tildelt en socialbolig. Kommunen har oprettet 26 containerboliger i en job-bolig ordning, som jeg tidligere har kaldt *work first*. Det er en omvendt *Housing First* tilgang, hvor man i Housing First som en første prioritet tildeles en bolig, hvorefter den sociale indsats kan påbegyndes[10]. Kommuneqarfik Sermersooq stiller som præmis, at indflytterne, der tidligere har levet som hjemløse, først skaffer sig et arbejde for dernæst at kunne flytte ind i containerboligerne til et seks måneders ophold, hvorefter det forventes, at de finder egen bolig. Det vi ser på voksenområdet svarer til en gammel forsorgstilgang. Det er hjælp – men ikke empowerment.

Der findes et offentligt tilbud som Kofoeds Skole, der har en udviklende aktivitet. Skolen har hjulpet flere af deres dagselever i arbejde og bygger bro mellem indsatser. Men der er lukket om aftenen og i weekenden. Kofoeds Skole viser sig at være en succes – men en succes der mærkbart henvender sig til det man i Majoriaqsystemet (som er en del af Grønlands jobcentersystem) omtaler som matchgruppe 2 (indsatsklare til at tage imod tilbud). Det vil sige de borgere, som med nogen støtte kan genindtræde på arbejdsmarkedet. Når det drejer sig om den gruppe, der er matchgruppe 3 (midlertidig passive borgere der er under det sociale område)[11], så er der lidt reel offentlig indsats. Gruppen af borgere har ikke noget valg, andet end at modtage almisser i form af rester fra private virksomheders frokostordninger, der så genserveres i Frelsens Hær, eller at stille sig i suppekøen hver onsdag aften, hvor No INI serverer mad i lånte lokaler

8 Høiris, 1982; Seiding, Marquardt, Toft, & Frandsen, 2017

9 Arnfjord, 2017a; Redaktionen, 2019

10 Gulcur, Stefancic, Shinn, Tsemberis, & Fischer, 2003

11 Departementet for Råstoffer og Arbejdsmarked, 2018

TG-2-2019-2805.indd 75 28/05/2019 09.57

hos Frelsens Hær med økonomisk tilskud fra Røde Kors. Her er der ingen offentlig involvering eller hjælp.

En begrænset indsats i Grønland skubber folk til Danmark

Tager vi Nuuk som et eksempel, så ved vi fra et gruppeinterview i foråret 2019, at man ikke kan sove på kommunes nødherberg om dagen. Det forhindrer f.eks. borgere i at tage aften- eller nattearbejde. En familie, som vi har fulgt siden de kom til Nuuk, er nu blevet opsplittet, da de efter at have været i et genhusningsforløb er sat på gaden, og børnene er blevet anbragt i pleje. Der kan være andre omstændigheder bag anbringelsen, men det er ikke første gang, at familier i usikre boligsituationer bliver præsenteret for muligheden for at børnene kan blive anbragt i pleje[12]. En opsplitning af en familie er nemmere lovgivningsmæssigt end at holde dem samlet i et genhusningsprojekt eller familiehjem. Udbetalingsgrundlaget på 656 kr. hver 14. dag er et uholdbart økonomisk grundlag og er en desperat situation, der tvinger modtageren til at skulle modtage almisser i form af frivilligt uddelt gratis mad i Frelsens Hær, i suppekøen og torsdagsmorgenmad på Sømandshjemmet, der drives af Indre Mission. Tilmed er det yderst besværligt at få en postadresse, hvis man er hjemløs. Man er dermed i en situation, hvor der ikke kan modtages offentlig post, hvor man ikke rigtig kan have bankaktiviteter og lignende.

Flere af disse "ordninger" har vi ikke kunne lokalisere en direkte lovhjemmel for, men de fører til yderlige marginalisering. At man ikke har en postadresse, når man skal søge arbejde, at man ikke kan tage natarbejde, at man ikke har adgang til tøjvask eller hygiejniske forhold osv. Men en konkret faktor for øget marginalisering er et manglende socialpolitisk fokus på området. Gruppen lader til at vokse og vil løbende blive mere koncentreret omkring bycentre, hvor der ydes bedre social- og sundhedshjælp.

Hvis Nuuk ikke virker i længden går turen mod Danmark, man låner penge af familie eller netværk eller gennem socialfonde – og dermed står man pludselig overfor det offentlige danske stærkt komplekse sociale system og problematiske misbrugskultur[13]. Vi har haft flere møder med danske NGO'er og kender flere eksempler fra Vejle, Randers, Esbjerg, Aarhus, Aalborg og København, hvor de på flere af deres herberg og bosteder melder om, at op mod halvdelen af alle deres pladser er optaget af grønlandske borgere. Nogle med et massivt misbrug, og i de mindre kommuner virker de nærmest handlingslammede overfor, hvorledes gruppen skal støttes i et videre forløb.

Socialpolitiske løsninger på kort og langt sigt

Området kalder på ansvarlige socialpolitikker – der landspolitisk følges op af reel lovgivning, der understøtter og hjælper de mennesker, der er kommet i uføre. Lige nu er der en "one-solution-fits-all" tilgang, der hedder misbrugsbehandling. Det er utilstrækkeligt.

Med afsæt i forskningsarbejdet er der nedenfor listet kortsigtede og langsigtede løsninger således:

Kort sigt:
* Et reelt kvantitativt overblik
* Styrk det økonomiske grundlag
* Lavtærskels-tilbud

Langt sigt:
* Housing First og øremærkede boliger
* Arbejde med den 3. sektor
* Kommunikation på tværs af kommuner, styrelser og lande

12 Broberg, 2013a, 2013b; Langhoff, 2012

13 Arnfjord, 2019; Det Grønlandske Hus, 2018

TG-2-2019-2805.indd 76 28/05/2019 09.57

Kø til suppekøen (foto: forfatteren. Ansigter er slørede).

Et reelt kvantitativt overblik

Rent kvantitativt er PIT et vigtigt redskab, for hermed kan man følge udviklingen i det pågældende land. I Grønland har vi ikke set en PIT-tælling endnu – Naalakkersuisut har ikke dette som et prioriteret

TG-2-2019-2805.indd 77 28/05/2019 09.57

Blok med skodder (foto: forfatteren).

område, men da det forskningsmæssigt anses som et relevant redskab, så er der lagt planer om en PIT-tælling i Ilisimatusarfik-regi i den nærmeste fremtid.

Styrk det økonomiske grundlag

Der kommer intet langsigtet ud af en socialstøtte på 656 kr. hver 14. dag. Borgernes kontantudbetaling er nødt til at have et kritisk gennemsyn, der skal sikre en langvarig løsning, så borgerne kan genetablere fodfæstet i tilværelsen. Årligt svarer udbetalingen til 15.744 kr – det er mindre end det nuværende skattefradrag på ca. 45.000 kr. Til sammenligning er en dansk kontanthjælp (for en enlig over 30 år uden børn) på ca. 11.500 kr. per måned før skat. Svarende til ca. 8.300 kr. udbetalt. I Grønland må vi tilstræbe at komme tættere på dette niveau. Den lave udbetaling fastholder folk i fattigdom. En meget simpel løsning er ifølge professor Jørgen Elm Larsen at give folk noget mere at leve for, da fattigdom skaber øget fattigdom[14].

Lavtærskel-tilbud

Grønland har et udpræget behov for et sted, hvor man kan komme og være uanset ens rustilstand. Misbrug er et grundvilkår blandt størstedelen af mennesker i et hjemløsemiljø. Her er der behov for at man ventilerer fra livet ind i mellem, og det sker for mange gennem et eskapistisk misbrug. Sundhedsmæssigt er misbruget naturligvis ikke hensigtsmæssigt, men i Grønland har man offentligt et total forbud mod det

14 Madsen, 2018

TG-2-2019-2805.indd 78 28/05/2019 09.57

at være påvirket på institutioner, som det offentlige driver for mennesker ramt af hjemløshed – men det får ikke misbruget til at forsvinde. Der er flere foranstaltninger, der træder i kraft, når det offentlige driver herberg og dagtilbud, hvor der er en nultolerance overfor alkohol og hashrygning. Det skubber bogstavelig talt nogle af de allermest sårbare grupper ud i kulden. Ovenstående er højtærskels-tilbud, hvor adgangsbilletten er præsteret ædruelighed og et vist menneskeligt overskud på brugersiden. Det virker for gruppen, som er umiddelbart motiveret – men man møder ikke og får ikke skabt kontakt med de mennesker, der hænger i samfundets marginaler. Det kan man gøre med flere lavtærskels-tilbud. Lavtærskel forbindes her med sociale indsatser, der handler om skadesreduktion (*harm reduction*), der normalt er tiltag, vi ser i forbindelse med misbrug af hårde stoffer, som vi ikke har i Grønland[15]. Med det rusdruk, vi ser i miljøet, så mangler der indsatser, der sætter ind overfor alkoholforgiftning og andre alkohol- og hashrelaterede skader. I flere byer i North West Territories i Canada kører de f.eks. det, de kalder et vådt og et tørt herberg. Et vådt hvor der må drikkes alkohol, og et tørt hvor der ikke må drikkes alkohol[16]. Det er i tråd med Kierke-gaards hjælpekunst hvor:

> *Hjælpen begynder med en Ydmygelse; Hjælperen maa først ydmyge sig under Den, han vil hjælpe, og herved forstaae, at det at hjælpe er ikke det at herske, men det at tjene*[17].

Som nævnt tidligere er denne gruppe borgere meget blandet. Der er folk med meget forskellige behov, der kalder på en forskellighed i servicetilbuddene. Det kunne være et vådt herberg, og det kunne være steder med omfattende botræning og lifeskill-træning, hvor man hjælper med en struktur omkring en dagligdag. Dette skaber et grundlag for et møde og en stærkt efterspurgt humanisme på området.

Housing First og øremærkede boliger

I form af en mere tilstedeværende socialpolitik om Grønland som et velfærdssamfund for alle, så bør vi begynde at se på lovarbejdet omkring boliger. Det kan f.eks. være *halfway houses*, *housing first* programmer eller *Illu siulleq* politikker – herberg hvor man kan bo fast. Housing first er en indsats omkring den grundlæggende sikkerhed i at have et sted at bo. Denne indsats er i forvejen indskrevet i den danske Lov om Social Service §110: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp. Loven er dog ikke gældende for Grønland. Men noget tilsvarende kunne give kommunerne hjemmel til at oprette tilbud med boliger, som var øremærket borgere med særlige sociale problemer.

Arbejd med den 3. sektor

Det grønlandske velfærdssamfund har i nyere tid udviklet sig til, hvad der kunne ligne et skandinavisk velfærdsregime i et Esping-Andersens perspektiv[18]. Vesteuropa oplever udfordringer med at bevare serviceniveauet med en delvis ældende befolkningsgruppe og stigende udgifter. I Grønland er det ligeledes tydeligt, at befolkningen bliver sundere og lever længere, samtidig med at befolkningen ikke vokser. En af konklusionerne i den seneste Skatte- og Velfærdskommission er, at hvis man ønsker at bevare velfærdsniveauet i 2010'erne, så skal velfærdssamfundet og den offentlige økonomi revideres kraftigt[19].

15 Lenton & Single, 1998; Tammi, 2004

16 Punter, 2017

17 Kierkegaard, 1859

18 Esping Andersen, 1990

19 Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning, 2011

TG-2-2019-2805.indd 79 28/05/2019 09.57

I forbindelse med velfærdssamfundets nuværende økonomiske og servicemæssige udfordringer kan den 3. eller frivillige sektor spille en ny-moderne rolle. NGO'erne har længe været tilstede i Grønland. Her gik invitationen oprindeligt ud fra den danske stat og flere af dem såsom: Mødrehjælpen, Foreningen Grønlandske Børn, Red Barnet og Røde Kors havde direkte samarbejder med staten – KFUK drev f.eks. i en periode et hjemløseherberg i Nuuk[20]. I dag omkring hjemløseområdet ses et miss-match mellem frivillige spontant organiserede indsatser – som f.eks. en pensioneret økonoma i Qaqortoq der for egen regning laver offentlig bespisning én gang om ugen. I Nuuk har vi Kofoeds Skole, som i dag har en driftsaftale – men som startede på fondsmidler. Frelsens Hær opererer også – dog uden noget reelt samarbejde med det offentlige system.

Der bør skabes en gennemgående strategi for samarbejder med NGO'erne, fordi lige nu skabes der en silotænkning i form af, at hver løser sit. En nytænkning kunne ske gennem et strategisk partnerskab, hvor f.eks. kommunernes velfærdsudvalg udpeger nogle områder, hvor man ønsker indsatser, men ikke står for at organisere indsatsen. Det kunne NGO'erne. Der vil kunne stilles lovkrav om årsrapporter, virksomhedsplaner og evalueringer af indsatserne. Alt forholdsvist simpelt – og lige til at gå til.

Kommunikation på tværs af kommuner, styrelser og lande

En væsentlig og nok mere langsigtet løsning er at styrke kommunikationen mellem de offentlige og frivillige instanser, som arbejder på området. Med nedlæggelsen af kommunernes landsforening KANUKOKA mistede kommunerne et forum, hvor hjemløshedsproblematikken kunne have været samlet og kommunikeret. Der sker nu et omfattende informationstab, når en borger flytter kommune. NGO'er ligger ligeledes inde med viden om borgerne og deres trivsel – og oftest når det gælder socialt udsathed, er det NGO'erne, der har kompetencen til at etablere tillid og være bisiddere i borgerens kontakt med myndighederne. Den samme kommunikation kunne etableres mellem sundheds- og socialstyrelsen for at udveksle viden om tendenser og forebyggende tiltag.

Den sidste anbefaling handler om en opblødning af den hidtidige berøringsangst, der har været på området indenfor rigsfællesskabet. Danmark tager lige nu tavst imod et stort antal grønlandske borgere, som har levet i social udsathed i Grønland. Gruppen lever dernæst adspredt i Danmark, hvor nogen forhåbentlig etablerer et fodfæste, mens andre kæmper sig igennem en dansk dagligdag. Viden og åben kommunikation i rigsfællesskabet kunne skabe grobund for holdbare indsatser i fremtiden.

Afrunding

Få af de ovenstående forslag handler reelt om store økonomiske indsatser. De fleste af dem handler blot om organisering.

På Ilisimatusarfik og gennem samarbejdet med udenlandske forskere fortsætter vi den videre forskning på området med en stødt stigende lobbyering i form af opfordringer til at skabe socialpolitisk opmærksomhed med et sigte på at skabe positiv forandring.

20 Atuagagdliutit, 1977; Harild, Houmann, Jarnvig, & Jensen, 1987

Anvendt litteratur

Arnfjord, S. (2017a). 50 år med socialadministration og socialfaglighed– del 1. *Tidsskriftet Grønland, 65(2).*

Arnfjord, S. (2017b). Hjemløshed i Nuuk – et kritisk sociologisk- og planlægningsperspektiv. In J. R. og F. N. Kenneth Petersen (Ed.), *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 2015/2016. Nuuk: Atuagkat.*

Arnfjord, S. (2019). Hjemløshed og alkoholmisbrug i et grønlandsk socialpolitisk perspektiv. *STOF, Sommer (nr. 33).*

Arnfjord, S., & Christensen, J. (2017). "De Søger Trygheden" – Kvinder ramt af hjemløshed i Nuuk. *Psyke & Logos, 38(1), 23.*

Atuagagdliutit. (1977). Herberget i Nuuk. *Atuagagdliutit.*

TG-2-2019-2805.indd 80 28/05/2019 09.57

Benjaminsen, L. (2017). Hjemløshed i Danmark 2017 : National kortlægning. Kbh.: *VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd*. Retrieved from https://www.sfi.dk/publikationer/hjemloeshed-i-danmark-2017-13453/

Broberg, H. (2013a, January 13). Far og søn har nu tag over hovedet. *Sermitsiaq.Ag.* Retrieved from https://sermitsiaq.ag/kl/node/147753

Broberg, H. (2013b, August 16). Kommunen truer i stedet for at hjælpe. *Sermitsiaq.Ag.*

Christensen, J. (2016). Indigenous housing and health in the Canadian North: Revisiting cultural safety. *Health & Place, 40, 83–90*. https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.healthplace.2016.05.003

Christensen, J., Arnfjord, S., Hedwig, T., & Carraher, S. (2017). Homelessness across Alaska, the Canadian North and Greenland: a review of the literature on an emerging social phenomenon in the circumpolar North. *Arctic, 70(4).*

Departementet for Familie og Sundhed. (2008). Hjemløs i Grønland - et skøn over samtlige kommuners hjemløse. Nuuk.

Departementet for Råstoffer og Arbejdsmarked. (2018). Majoriaq Centerledermøde. Nuuk, Greenland.

Det Grønlandske Hus. (2018). Drømmen om et bedre liv i Danmark - En undersøgelse blandt unge grønlændere i Københavns udsattemiljø. København.

Esping Andersen, G. (1990). The Three Worlds Of Welfare Capitalism. Cambridge: Polity Press.

FEANTSA. (2017). Homelessness in Europe. Belgium. Retrieved from https://www.feantsa.org/download/increases-in-homelessness4974810376875636190.pdf

Gulcur, L., Stefancic, A., Shinn, M., Tsemberis, S., & Fischer, S. N. (2003). Housing, hospitalization, and cost outcomes for homeless individuals with psychiatric disabilities participating in continuum of care and housing first programmes. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 13(2), 171–186.* https://doi.org/10.1002/casp.723

Hansen, K. E., & Andersen, H. T. (2013). Hjemløshed i Grønland. København: *Statens Byggeforskningsinstitut.*

Harild, B., Houmann, B., Jarnvig, G., & Jensen, F. T. (1987). Det gælder mennesket : KFUKs sociale arbejde 1947-1987 : udgives i anledning af 40 års jubilæum i Danmark og 25 års jubilæum i Grønland. Kbh.: KFUK.

Høiris, O. (1982). Heinrich Johannes Rinks teoretiske ideer. *Grønland, 30(1/2), 28–34.*

Kierkegaard, S. (1859). Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed : en ligefrem Meddelelse : Rapport til Historien. Kbh.: Reitzel.

Langhoff, R. (2012, December 5). Kommune foreslog at sætte boligløs' datter i pleje. *Sermitsiaq.Ag.* Retrieved from https://sermitsiaq.ag/node/142238

Lenton, S., & Single, E. (1998). The definition of harm reduction. *Drug and Alcohol Review, 17(2), 213–220.* https://doi.org/10.1080/09595239800187011

Madsen, M. (2018). Money Matters. Retrieved from https://kirkenskorshaer.dk/nyheder/nyhed/money-matters

Minich, K., Saudny, H., Lennie, C., Wood, M., Williamson-Bathory, L., Cao, Z., & Egeland, G. M. (2011). Inuit housing and homelessness: results from the International Polar Year Inuit Health Survey 2007-2008. I*nternational Journal of Circumpolar Health, 70(5), 520–531.* Retrieved from http://search.proquest.com/docview/917518935?accountid=14732

Petersen, S. (2017, November 27). Der er 878 hjemløse i landet. *Sermitsiaq.Ag*. Retrieved from http://sermitsiaq.ag/node/201653

Punter, C. (2017). Yellowknife's homeless crisis: Government plays catch up as people try to survive on the street in one of coldest cities in the world.

Redaktionen. (2019). Kim Kielsen: Velfærdsmæssig udvikling skal aldrig stoppe. *Sermitsiaq.Ag.*

Seiding, I., Marquardt, O., Toft, P. A., & Frandsen, N. H. (2017). Nye livsvilkår 1782-1845. In Hans Christian Gulløv (Ed.), *Grønland - Den Arktiske Koloni.* København: Gads Forlag.

Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning. (2011). *Vores Velstand og Velfærd - Kræver Handling Nu. Nuuk: Grønlands Selvstyre*. Retrieved from www.nanoq.gl/skv

Tammi, T. (2004). The Harm-Reduction School of Thought: Three Fractions. *Contemporary Drug Problems, 31(3), 381–399.* https://doi.org/10.1177/00914509003100301

Tester, F. J. (2006). IGLUTAQ (in my room) - Implications of Homelessness For Inuit - A Case Study of Housing and Homelessness in Kinngait, Nunavut Territory. Kinngait, Nunavut Territory.

The U.S. Department of Housing and Urban Development. (2018). The 2018 Annual Homeless Assessment Report. Washington.

TG-2-2019-2805.indd 81 28/05/2019 09.57